

Dotazy a odpovědi NRP – podzim 2022

1. V loňském roce jsme připomínkovali vzor s názvem „Poučení a informovaný souhlas osoby společně posuzované v řízení o žádosti o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli/pěstouny/pěstouny na přechodnou dobu (evidence žadatelů)“. V této souvislosti prosíme o konečnou verzi uvedeného souhlasu, abychom mohli sjednocovat praxi, kterou přinesla novela ustanovení § 21 odst. 5 písm. h) zákona o SPOD.

Zároveň prosíme o konzultaci postupu. V případě, že žadatel nedodá písemný souhlas manžela s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny ke své žádosti o zařazení do evidence žadatelů, i přesto, že manžel žije ve společné domácnosti s žadatelkou, nebo manžel žadatelky dokonce vyjádří přímo svůj nesouhlas s přípravou fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny, je možné postupovat v souladu s ustanovením § 21 odst. 7 písm. b) zákona o SPOD a řízení již na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností usnesením zastavit? Nebo se předpokládá, že správní spis je i v případě vyjádření nesouhlasu manžela/manželky (nebo druha/družky), který žije ve společné domácnosti, postupován po doplnění dalších pokladů § 21 odst. 5 ZSPOD k řízení místně příslušnému KÚ a ten až po provedení úkonů odborného posouzení – v rozsahu § 27 zákona o SPOD – rozhodne o zařazení či zamítnutí žádosti?

Odpověď MPSV:

Poučení a informovaný souhlas společně posuzovaných osob zasíláme, je možné využívat.

Z ustanovení § 21 odst. 7 písm. b) zákona o SPOD vyplývá, že ze strany OÚ ORP nelze v případě, že ani na výzvu OÚ ORP žadatel nesdělí údaje a nedoloží doklady potřebné pro vedení spisové dokumentace, postupovat jinak, než řízení zastavit. Kopie spisové dokumentace se v takovém případě již nepostupuje na krajský úřad. Jedná se o případy, kdy žadatel nedoloží při řízení na úrovni OÚ ORP písemný souhlas manžela/partnera/druha s účastí na přípravě. Následně musí být žadatel ze strany OÚ ORP vyzván k předložení tohoto dokladu obsahujícího uvedený písemný souhlas. V této výzvě bude uveden odkaz na zákonnou úpravu této povinnosti, zdůvodnění potřebnosti těchto dokladů a vůbec přípravy k přijetí dítěte do rodiny (i členů domácnosti společně žijících se žadatelem) pro zdárný průběh náhradní rodinné péče, dále lhůta k předložení požadovaného dokladu a též poučení o následcích, které nesplnění této povinnosti bude mít. Pokud ani po této výzvě, resp. po uplynutí stanovené lhůty, nebude písemný souhlas na OÚ ORP žadatelem dodán, OÚ ORP řízení o žádosti zastaví.

2. V rámci informací k vyplňování statistického výkazu V2O_FORM_2021 část G jsme obdrželi na náš dotaz odpověď Bc. Šoustala. „*Váš první dotaz směřuje na právní zdůvodnění možnosti vyřazení dítěte z evidence na základě opakovaného informovaného nesouhlasu dítěte se zprostředkováním NRP. V této věci odkazujeme na ustanovení § 24c odst. 1 písm. a) bod 2 zákona o SPOD, dle kterého „krajský úřad vyřadí dítě z jím vedené evidence dětí zjistí-li závažné důvody, pro které nelze dítěti zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči.“ Opakované odmítní zprostředkování náhradní rodinné péče, i přes informování dítěte přiměřeně jeho věku a rozumovým schopnostem o pozitivěch tohoto zprostředkování, je jistě oním závažným důvodem. V současných podmínkách si nelze představit, že by dítě mohlo být proti své vůli, tedy násilím, donuceno k dlouhodobému pobytu v náhradní rodinné péči.“*

V kontextu této odpovědi žádáme o stanovení jednotného postupu pro vyřazování dětí z evidence, v případě, že dítě opakovaně sdělí svůj nesouhlas se zprostředkováním PP.

Prosíme o stanovení kritérií (věk dítěte, rozumová vyspělost, nesouhlas zaznamenaný ve Vyhodnocení dítěte či nutná protokolace s podpisem, opakované odmítání – zn. dvakrát či více?) a způsobu vyřazení (forma – postačí a) do spisu NRP založit dokument OSPOD s negativním stanoviskem dítěte, nebo b) ještě učinit KÚ záznam do spisu o vyřazení, c) zahájit správní řízení o vyřazení dítěte – jaký postup, vč. okruhu účastníků, doručování?).

Dále se chceme ujistit, že náš postup je správný, když zařazujeme do evidence NRP v souladu s přípisem MPSV č.j. 2013/42247-21 ze dne 25. 6. 2013 (viz příloha) a podle § 21 odst. 1 z. OSPOD každé dítě, a to i přesto, že hned po poučení a s ohledem na svou rozumovou vyspělost vyjádří pracovníkovi OSPODu svůj nesouhlas se zprostředkováním NRP?

Odpověď MPSV:

K možnosti vyřazení dítěte z evidence vedené krajským úřadem plně odkazujeme na stanovisko citované v dotazu.

Povinnost krajského úřadu zajistit si vyjádření/souhlas dítěte vedeného v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče, je zakotveno v ustanovení § 22 odst. 2 písm. c) zákona o SPOD. K tomu lze odkázat na komentářovou literaturu - *Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K. a Zárasová, Z.* Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019, str. 317 „Zákon rovněž vyžaduje, aby bylo krajským úřadem zajištěno rovněž vyjádření dítěte ohledně jeho případného svěřeni do pěstounské péče nebo osvojení, a to s ohledem na věk dítěte a jeho schopnost formulovat vlastní názory. Může se jednat i o vyjádření dítěte mladšího 12 let, zatímco v případě dětí starších 12 let lze zajištění vyjádření dítěte považovat v podstatě za obligatorní vzhledem k tomu, že občanský zákoník stanoví v § 867 odst. 2 vyvatitelnou domněnku, že dítě starší 12 let je vždy schopno si vytvořit a sdělit vlastní názor. Má-li být dítěti staršímu 12 let zprostředkováno osvojení, je navíc jeho osobní souhlas k osvojení jednou ze základních zákonných podmínek, bez které nelze o osvojení dítěte vůbec rozhodnout, jak vyplývá z § 806 obč. zák.“

Jak tedy z výše uvedeného vyplývá, primárním kritériem je v případě získání vyjádření dítěte (u dětí starších 12 ve formě souhlasu dítěte) se zprostředkováním náhradní rodinné péče jeho věk, resp. jeho rozumová a volní vyspělost. U dětí starších 12 let nelze bez tohoto souhlasu náhradní rodinnou péči zprostředkovat, tedy ani vést toto dítě v evidenci pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče (evidence dětí ve smyslu § 22 zákona o SPOD). Jak uvádí příslušné právní ustanovení, souhlas dítěte zajišťuje krajský úřad, a to v rámci kompletnosti spisové dokumentace dítěte, jež tvoří krajským úřadem vedenou evidenci dětí. **Pracovníci krajského úřadu hovoří opakovaně, pokud možno pozitivně, s dítětem o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče. Pokud i po tomto opakovaném informovaném poučení ze strany krajského úřadu dítě trvá na svém neudělení souhlasu se zprostředkováním náhradní rodinné péče, bude krajským úřadem z příslušné evidence vyřazeno.** Dle komentářové literatury (*Rogalewiczová, R., Cilečková, K., Kapitán, Z., Doležal, M. a kol.* Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 199) „Z praxe krajských úřadů lze vyvodit, že zpravidla je **vyjádření dítěte** ke zprostředkování náhradní rodinné péče zajištěno ve spolupráci se sociální pracovníci obecního úřadu obce s rozšířenou působností, která je dítěti a jeho rodině známa, s dítětem pracuje, a pokud je dítě umístěno v zařízení, pravidelně je navštěvuje (§ 29 1, 5). Lze usuzovat, že je daný postup pro dítě vhodnější, tolerantnější, dítěti se jistě bude lépe vyjadřovat za přítomnosti osoby, kterou zná, která zná i historii jeho rodiny a zná rovněž dostatečně důvody, které vedly k umístění dítěte mimo jeho rodinu.“ Po domluvě s pracovníky obecního úřadu obce s rozšířenou působností je možno zajistit vyjádření/souhlas dítěte se zprostředkováním náhradní rodinné péče, neboť právě tyto pracovníci jsou v pravidelném kontaktu s dítětem. A je to právě příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, který vede též po celou dobu spisovou dokumentaci dítěte, jakož i bez ohledu na vyjádření/souhlas dítěte se zprostředkováním náhradní rodinné péče, toto dítě vede v příslušných rejstřících dle čl. 13 a 14 Směrnice MPSV č. j. 2013/26780-21 ze dne 19. září 2013.

I poté, co dítě vyjádří svou nesouhlas, případně nedá svůj souhlas ke zprostředkování náhradní rodinné péče, je přiměřeně věku dítěte, jeho rozumovým schopnostem, jakož i přiměřeně okolnostem důležité ze strany pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v rámci pravidelných rozhovorů s dítětem a aktualizovaného vyhodnocování situace dítěte hovořit s dítětem o trvalí možnosti vedení v evidenci a zprostředkování náhradní rodinné péče. Obzvláště citlivě je pak třeba přistupovat k dětem mladším 12 let, kdy sice není vyžadován přímo souhlas dítěte se zprostředkováním náhradní rodinné péče, přesto by však mělo být toto vyjádření ke zprostředkování náhradní rodinné péče kladné a přístup dítěte k tomuto institutu pozitivní. Obzvláště se může jednat o případy, kdy je dítě součástí sourozenecké skupiny, kdy část dětí z této sourozenecké skupiny se staví ke zprostředkování náhradní rodinné péče kladně a část záporně, případně je zde možnost zprostředkování náhradní rodinné péče jen po některé děti z této sourozenecké skupiny. Zde je třeba citlivě pracovat s celou touto sourozeneckou skupinou, zároveň však klást důraz na individuální vyhodnocení zájmu každého z těchto dětí.

K samotné formě vyjádření nesouhlasu nebo neudělení souhlasu se zprostředkováním náhradní rodinné péče postačí u dětí mladších 12 let záznam pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí z rozhovoru s dítětem. U dětí starších 12 let je vhodné, aby byl nesouhlas doložen písemným vyjádřením dítěte.

K samotnému procesu vyřazení dítěte z evidence krajského úřadu z důvodu neudělení souhlasu ke zprostředkování náhradní rodinné péče, případě z důvodu opakovaného záporného vyjádření se ke zprostředkování náhradní rodinné péče, lze připojit též citovat z komentářové literatury (Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K. a Zárasová, Z. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019, str. 335): *„Pokud jde o formu vyřazení dítěte z evidence krajského úřadu, je třeba na tuto otázku nahlížet obdobně jako v případě vyřazení žadatele. O vyřazení dítěte z evidence krajského úřadu se nevydává žádné rozhodnutí a tato skutečnost se pouze poznamená do spisové dokumentace o dítěti v případě, že k vyřazení dochází v návaznosti na pravomocné rozhodnutí soudu o osvojení nebo o svěřeni dítěte do pěstounské péče podle § 24c odst. 1 písm. a) bod 1 zák. o soc. práv. ochraně dětí. Naopak má-li dojít k vyřazení dítěte z evidence pro závažné důvody, které jsou překážkou pro další zprostředkování náhradní rodinné péče, je nutné o vyřazení dítěte z evidence vydat rozhodnutí, stejně jako v případě vyřazení žadatele z důvodu vážných překážek podle § 24c odst. 1 písm. b) bod 2 zák. o soc. práv. ochraně dětí. Tento závěr vychází ze skutečnosti, že ve smyslu článku 20 odst. 1, 2 Úmluvy o právech dítěte a § 1 odst. 1 písm. d) zák. o soc. práv. ochraně dětí má dítě trvale nebo dočasně zbavené svého rodinného prostředí zásadně právo na to, aby mu stát prostřednictvím příslušných orgánů sociálně-právní ochrany dětí zajistil náhradní rodinnou péči ve formě osvojení nebo pěstounské péče. Nelze-li toto právo dítěte z nějakého závažného důvodu naplnit a je nutné ho vyřadit z evidence pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče, musí být takový krok krajského úřadu nejen řádně odůvodněný, ale i přezkoumatelný, a výsledkem postupu krajského úřadu tak musí být v tomto případě vydání správního rozhodnutí, kterým se zasahuje do práva dítěte na zajištění náhradní rodinné péče (viz § 9 a § 67 spr. řádu). Nelze přitom argumentovat tím, že zák. o soc. práv. ochraně dětí nepředepisuje krajskému úřadu vydat rozhodnutí o vyřazení dítěte z evidence v případě závažných překážek, které brání zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče. Zákon totiž formu vyřazení dítěte z evidence vůbec neupravuje a zvláštní úpravu stanoví pouze pro vyřazení žadatele z evidence krajského úřadu (viz níže). Proto se podpůrně uplatní obecná úprava § 9 a § 67 spr. řádu, ze které vyplývá, že jakmile se postup správního orgánu dotýká práv jmenovitě určené osoby ve smyslu založení, změny nebo zrušení nějakého práva, je nezbytné o tom vydat rozhodnutí.“*

V případě vyřazení dítěte z příslušné evidence vedené krajským úřadem je tedy třeba ze strany krajského úřadu zahájit řízení o vyřazení z evidence dle § 46 správního řádu. Toto správní řízení bude vedeno odděleně od spisové dokumentace dítěte, resp. bude mít svou vlastní spisovou značku. Není

součástí spisu vedeného o dítěti v rámci vedení evidence, avšak spis vztahující se k tomuto správnímu řízení může být součástí souboru spisů vedených o dítěti v rámci evidence. Účastníky řízení bude dítě zastoupené svým opatrovníkem, kterým krajský úřad jmenuje obec s rozšířenou působností dle místa bydliště dítěte, případně osobu, v jejíž péči se aktuálně dítě nachází. Opatrovníkem je možno jmenovat též členy rodiny dítěte, a to v ideálním případě ty, kteří nemají k dítěti vyživovací povinnost. V každém případě je třeba zdůraznit, že jmenovaný opatrovník by měl brát ohled na vyjádření zastupovaného dítěte.

3. Prosíme o odpověď na náš dotaz ze dne 6. 1. 2022 a upřesnění výkladu novelizovaného ustanovení § 43 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, a to, zda i po účinnosti zákona po 1. 1. 2022 je možné svěřit děti ve věku do 3 let do péče dětského domova pro děti do 3 let věku? Máme 11 m. dítě, které sice nevyžaduje poskytování zdravotní péče ve formě lůžkové péče ve smyslu výše citovaného ustanovení § 43 odst. 1, ale jeho zdravotní stav je natolik komplikovaný (susp. FAS sy – kraniofac. dysmorfie, lehká pneumopatie, CKP IV. stupně – potřebná Vojtova rehabilitace, hypochromní anemie, neurologické potíže, PEG do žaludku pro intenzivní neprospívání), že není možné zajistit jeho péči v PPPD či PP (nepodařilo se nalézt pěstouna v rámci celé ČR, v jehož možnostech a schopnostech by bylo péči o chlapce zvládnout v domácích podmínkách).

Prosíme o výklad, zda je nutné § 43 vykládat doslovně, tzn. je vždy nutné splnit u dětí do 3 let podmínku – že jejich zdravotní stav vyžaduje poskytování zdravotní péče ve formě lůžkové péče nebo lze do této kategorie zařadit děti týrané, zanedbávané, zneužívané a děti se zdravotním postižením ačkoliv jejich zdravotní stav nevyžaduje zdravotní péči ve formě lůžkové péče.

Kdo je kompetentní rozhodnout a posoudit, zda dítě vyžaduje trvalou zdravotní péči? Je možné tyto úkony uhradit z dotace na výkon SPOD?

Odpověď MPSV

Výkladu § 43 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, je plně v gesci Ministerstva zdravotnictví ČR. Přesto lze však říci, tak jak bylo toto právní ustanovení v rámci novelizace zákona o SPOD formulováno, že pro umístění dítěte do dětského domova pro děti do 3 let věku musí být **kumulativně** splněny obě zákonem stanovené podmínky, tedy že jejich zdravotní stav vyžaduje poskytování zdravotní péče ve formě lůžkové péče a zároveň právě tyto děti nemohou vyrůstat v rodinném prostředí z důvodu, že se jedná např. o děti týrané, zanedbávané, zneužívané, nebo o děti se zdravotním postižením.

V této souvislosti je třeba připomenout **§ 9 zákona o zdravotních službách, který definuje pojem „lůžková péče“**. Jedná se o takovou zdravotní péči, kterou nelze poskytovat ambulantně a pro její poskytnutí je nutná hospitalizace pacienta. K formám lůžkové péče patří též dlouhodobá lůžková péče, která je poskytována pacientovi, jehož zdravotní stav nelze léčebnou péčí podstatně zlepšit a bez soustavného poskytování ošetrovatelské péče se soustavně zhoršuje. V rámci této lůžkové péče může být poskytována též intenzivní ošetrovatelská péče pacientům s poruchou základních životních funkcí.

Uvádíte-li tedy jednotlivé komplikace zdravotního stavu uvedeného dítěte, jež vyžaduje soustavnou ošetrovatelskou péči, bylo by tuto možno považovat za důvod k využití lůžkové péče ve zdravotnickém zařízení. V každém případě kompetentní osobou k rozhodnutí, zda a jaké formě dítě vyžaduje poskytnutí zdravotní péče, je k tomu oprávněný lékař. Posouzení, zda aktuální zdravotní stav dítěte vyžaduje poskytnutí lůžkové péče, je hrazeno z běžného zdravotního pojištění dítěte, nikoli

z prostředků transferu ze státního rozpočtu obcím s rozšířenou působností a hl. m. Praze na financování výkonu přenesené působnosti v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

4. Dále žádáme o sjednocující výklad novelizovaného ustanovení § 21 odst. 4 z. OSPOD týkající se vedení spisové dokumentace o dítěti, kdy zpráva o zdravotním stavu a vývoji byla nahrazena písm. e) citovaného ustanovení „vyhodnocením situace dítěte a jeho rodiny a individuálním plánem ochrany dítěte“. V případě dítěte, které má komplikovaný zdravotní stav a speciální zdravotní potřeby, je možné nadále vyžadovat ze strany OSPOD zprávu o zdravotním stavu dítěte a hradit ji z dotace výkonu SPOD?

Odpověď MPSV

Zákona o SPOD ve svém novelizovaném znění účinném od 1. 1. 2022 stanovuje, že povinnu součástí spisové dokumentace dítěte, jemuž je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči, je též vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plán ochrany dítěte. K této úpravě zákona nedošlo z důvodu, že by snad oba uvedené dokumenty měly nahradit zprávu o zdravotním stavu a vývoji dítěte. Jednalo se o upřesnění nejasnosti v dosavadním znění zákona, kdy sice zákon o SPOD předpokládal, že krajský úřad má při zprostředkování náhradní rodinné péče přihlížet jak k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, tak k plnění opatření vyplývajících z individuálního plánu ochrany dítěte, avšak chyběla zákonem daná úprava, že by oba uvedené dokumenty měly být součástí spisové dokumentace dítěte pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče.

Na druhou stranu lze předpokládat, že **dobře vypracované vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny obsahuje, v souladu s § 1 písm. b) bod 1. vyhlášky č. 473/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů, též posouzení zdraví a prospívání dítěte.** Právě toto vyhodnocení by mělo dát krajskému úřadu jak základní informace o zdravotním stavu dítěte, tak též informace podrobnější, pokud by bylo obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností při vyhodnocování známo, že by tento **zdravotní stav mohl vyžadovat specifické kompetence zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče**, kteří budou krajským úřadem pro toto dítě vyhledáváni. Pokud by pak krajský úřad vyhodnotil, že v souladu s § 27 odst. 2 písm. a) bod 2 zákona o SPOD potřebuje posoudit úroveň tělesného a duševního vývoje dítěte, včetně jeho specifických potřeb a nároků, a to formou vyhotovení speciální zprávy o zdravotním stavu a vývoji dítěte, je možné toto posouzení v rámci odborného posuzování provést, a to na náklady krajského úřadu, který hradí jak odborné posuzování dětí, tak zájemců.

V případě posuzování zdravotního stavu dítěte narážíme na omezenou možnost orgánů sociálně-právní ochrany prolamovat zákonem danou mlčenlivost poskytovatelů zdravotních služeb (viz § 53 odst. 1 zákona o SPOD). Pokud je třeba k odbornému posouzení dítěte v rámci zprostředkování NRP zpráva o zdravotním stavu dítěte, má v zásadě KÚ dvě možnosti. 1.) Vyžádat si zprávu o zdravotním stavu (výpis ze zdravotní dokumentace dítěte) od osoby, která má dítě aktuálně v péči – přechodný pěstoun či zařízení pak v zastoupení dítěte požádá ošetřujícího lékaře pro děti a dorost o tento výpis a poskytne jej KÚ. 2.) Zprávu o zdravotním stavu si vyžádá krajský posudkový lékař, který následně provádí komplexní posouzení zdravotního stavu dítěte pro účely NRP – viz. [Doporučený postup pro posudkové a krajské posuzující lékaře Čj. 2013/47924-72 o posuzování zdravotního stavu dětí. \(mpsv.cz\)](#). Posouzení zdravotního stavu posudkovým lékařem by se rozhodně nemělo vyžadovat vždy, ale jen v případech, kdy je třeba zhodnotit specifické potřeby a definovat nároky na budoucí náhradní rodiče, pokud jde o zdravotní stav dítěte.

5. Žádáme o vyjasnění spolupráce KÚ a UMPOD ve věci zprostředkování mezinárodního osvojení a obsahu spisové dokumentace dítěte. Nejasnosti přetrvávají v požadavcích UMPOD, který jako nezbytnou součást dokumentace považuje zdravotní dotazník dítěte (nestačí uvedené potřeby s ohledem na zdravotní stav ve Vyhodnocení dítěte), příp. psychologické posouzení, speciální vyšetření dítěte (viz také níže e-mailový dotaz ze dne 21.10.2021) a také před započítáním samotného procesu zprostředkování (bez vztahu ke konkrétnímu osvojiteli) kopii Protokolu o souhlasu poručníka s osvojením nezletilého a přivolení soudu dle § 934 obč. zákoníku. Problematická je z pohledu vymezení kompetencí jednotlivých úřadů také spolupráce při aktualizaci spisové dokumentace žadatelů a dětí, které jsou postoupeny na UMPOD. Za nedostatečnou považujeme zákonnou úpravu, která nereflektuje potřebnost výměny informací mezi jednotlivými úřady, a to ve fázi od vytipování zájemců o osvojení, přes proces seznamování a následného osvojení ze strany UMPOD.

Odpověď MPSV

Tato problematika byla s ÚMPOD řešena. Pro odstranění nejasností bude nutné novelizovat § 25 a eventuálně § 53 zákona o SPOD. Nicméně bylo vyjasněno, že vyplnění zdravotního dotazníku není podmínkou pro to, aby ÚMPOD vedl dítě v evidenci pro mezinárodní osvojení (může to však být problematické v rámci samotného zprostředkování osvojení, jelikož některé státy vyžadují podrobné informace o zdravotním stavu dítěte a i jeho rodiny....). Každopádně zdravotník dotazník, tak jak je nyní využíván, neodpovídá současnému pojetí odborného posouzení pro zprostředkování NRP – toto by mělo vycházet nikoli z diagnóz a údajů např. při narození dítěte (Apgar score, vyšetření kyčlí apod. – toto je v případě zprostředkování dítěte ve věku několik měsíců až let zcela irelevantní), ale **z aktuálního zdravotního stavu a potřeb dítěte**, a to v rámci sociálního modelu posuzování zhodnoceného ve smyslu jak vypadá běžný den dítěte, jaký má na toto vliv eventuální zdravotní stav dítěte, jaké mají mít s ohledem na to kompetence žadatelé atd. **Kvalitně provedené vyhodnocení situace dítěte a IPOD, které jsou aktuální**, by na toto vše mělo dát odpovědi. Pokud nejsou údaje obsažené ve spise dítěte a ve vyhodnocení pro zprostředkování NRP dostatečné, je třeba 1.) obrátit se na OSPOD o aktualizaci vyhodnocení, pokud je nedostatečné, nebo požádat o aktuální zprávu o zdravotním stavu = toto může činit ÚMPOD napřímo ve smyslu spolupráce mezi orgány SPOD podle § 51 odst. 1 ZSPOD, 2.) požádat aktuálního pečovatele (přechodného pěstouna, dětský domov atd.) o informace a eventuálně o zajištění aktuálního výpisu ze zdravotnické dokumentace dítěte, což také může udělat přímo ÚMPOD. Pokud některé údaje nejsou k dispozici, nelze kvůli tomu řešit speciální vyšetření dítěte (např. není údaj o tom, že dítě bylo v porodnici testováno na HIV, narodilo se doma apod.) – nehledě na problematiku kdo by měl a mohl za dítě v tomto ohledu jednat.

Pokud jde o dítě, které je vedené v evidenci pro zprostředkování NRP jak v ČR, tak na ÚMPOD pro mezinárodní osvojení, platí subsidiarita mezinárodního osvojení – tedy přednost má zajištění NRP v ČR. Krajský úřad by tedy i u dítěte, které je vedeno v evidenci ÚMPOD, měl vyhledávat náhradní rodinu v ČR a měl mít aktuální údaje a tyto by měl předávat ÚMPOD.

Komentářová literatura (Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K. a Zárasová, Z. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019, str. 347) k tomuto uvádí: *Evidence dětí s obvyklým bydlištěm na území České republiky, která je vedena Úřadem pro účely zprostředkování osvojení dítěte v cizině, obsahuje obdobné náležitosti jako evidence dětí, která je vedena příslušným krajským úřadem pro účely vnitrostátního zprostředkování náhradní rodinné péče podle § 22 odst. 2 zák. o soc.-práv. ochraně dětí. To znamená, že evidence dětí je tvořena zejména spisovou dokumentací o dítěti, která obsahuje základní osobní údaje dítěte, údaje o rodinných a sociálních poměrech dítěte, rozhodnutí soudu o úpravě výchovy dítěte, zprávu o zdravotním stavu dítěte, doklady o splnění zákonných podmínek pro osvojení dítěte (souhlas rodičů, rozhodnutí soudu*

o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení dítěte), záznamy o návštěvách dítěte, včetně záznamů o jednání dítěte a vyjádření dítěte apod. Stejně jako krajský úřad může také Úřad obsah evidence a spisové dokumentace vedené o dítěti pro účely zprostředkování osvojení v cizině kdykoliv podle potřeby aktualizovat, a to zejména s přihlédnutím k době, po kterou je dítě v evidenci Úřadu zařazeno. Aktualizaci a doplnění údajů o dítěti může Úřad provádět přímo, bez dožádání jiných orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Druhou možností je, že Úřad požádá o aktualizaci údajů o dítěti krajský úřad příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte, neboť jak bylo zdůrazněno již výše, dítě je po celou dobu vedení v evidenci Úřadu i nadále souběžně zařazeno rovněž v evidenci krajského úřadu v souladu s principem subsidiarity mezinárodního osvojení, podle kterého má vždy přednost zajištění náhradní rodinné péče dítěti v zemi jeho původu oproti osvojení dítěte do ciziny.

Pokud jde o souhlas opatrovníka či poručníka s osvojením, který je udělován za rodiče (§ 818 odst. 2 OZ), pak teorie ani praxe není jednotná v tom, zda může být udělen tzv. blanketový souhlas s osvojením, zvláště pak s mezinárodním osvojením.... Komentář C.H. Beck - *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*, 1. vydání, 2014, s. 677 - 685: P. Sedlák - se touto problematikou celkem podrobně zabývá, přičemž dochází k závěru, že „Jedná se o nahrazení souhlasu rodiče, tedy pokud je možné, aby rodič udělil tzv. blanketní souhlas s osvojením svého dítěte, analogicky by měl mít i poručník, resp. opatrovník nahrazující jeho souhlas stejnou možnost. Všechny tyto důvody (**pozn. uvedené podrobně v komentáři**) vedou k závěru, že tzv. blanketní souhlas ze strany poručníka, resp. opatrovníka by měl být akceptovatelný, ale pouze pokud opatrovník řádně provede veškerá šetření ohledně rodiny dítěte, možnosti péče o dítě v jeho (i širší) rodině a ohledně možnosti péče o dítě osobou, která bude o dítě pečovat aktuálně v době jeho šetření.“

6. Máme dotaz a prosíme o doporučení, jak principiálně přistoupit k žádosti PPPD, která pečuje o dítě jí svěřené, a žádá měsíčně vyplácet k jejím rukám celou měsíční výši částky sirotčího důchodu dítěte, namísto částky, která aktuálně odpovídá výši příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Poručníkem dítěte je OSPOD a zároveň je za dítě příjemcem sirotčího důchodu po zemřelém otci. OSPOD pěstounce na přechodnou dobu za každý kalendářní měsíc dosud poukazoval příspěvek ve výši částky odpovídající příspěvku na úhradu potřeb dítěte, zbytek sirotčího důchodu nechával spořit na účtu dítěte, s tím, že naspořené finance budou předány nové pečující osobě (zprostředkovává se). Pěstounka argumentuje, že je tímto postupem krácena na příjmu, nově – po stanovení sirotčího důchodu jí byl totiž odejmut přírůstek na dítěte, jak pro přijaté dítě, tak pro vlastní nezaopatřené dítě (sirotčí důchod se plně započítává pro účely této dávky do rozhodného příjmu rodiny).

Odpověď MPSV

Dle § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, se za příjem pro účely stanovení rozhodného příjmu považují též dávky důchodového pojištění. Je-li přijatému dítěti stanoven sirotčí důchod, je tedy plně započítán do rozhodného příjmu rodiny. Jeví se tedy jako vhodné, aby byla pěstounce vyplacena zvláštním příjemce sirotčího důchodu plná výše tohoto sirotčího důchodu. Upozorňuji, že od 1.10.2022 došlo ke zvýšení příspěvku na úhradu potřeb dítěte.

7. Aktuálně se nám sešly dva dotazy týkající se vyjádření dle § 16a odst. 3 ZSPOD a prosíme o Vaše stanovisko, neboť je vyjádření vázáno na uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče a poskytování dávek pěstounské péče.

Jedná se o situaci, kdy je nad dítětem nařízena ústavní výchova. V rámci širší rodiny, popř. osob blízkých, se najde osoba, která má zájem a zároveň předpoklady převzít dítě do péče. Aby se ověřilo, zda je zájemce schopen a ochoten o dítě dlouhodobě pečovat a zda dítě chce být v jeho péči, jsou povolovány pobyty dítěte mimo ústav dle § 30 ZSPOD. Uvedený postup je ukončen tím, že je dítěti povolen „dlouhodobý pobyt mimo zařízení“ dle § 30 ZSPOD, v jehož průběhu si dotýčný příbuzný/osoba blízká podá návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče a na zrušení ústavní výchovy. V tuto chvíli se na OSPOD obrátili „budoucí pěstouni“ a žádají o vydání vyjádření podle § 16a odst. 3 ZSPOD, aby mohli uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče a požádat o dávky pěstounské péče.

Za naše pracoviště máme za to, že by v dané situaci nemělo být vyjádření podle § 16a odst. 3 ZSPOD vydáno, neboť se jedná o dítě s nařízenou ÚV, kdy je dítě u „budoucích pěstounů“ pouze na návštěvě mimo ústav, která je časově omezena a nejedená se tedy o trvalou osobní péči ve smyslu ZSPOD. Podle našeho názoru by mělo být vyjádření dle § 16a odst. 3 ZSPOD uplatňováno pouze u dětí, nad kterými není nařízena ústavní výchova a přecházejí z péče jedné fyzické osoby do péče jiné fyzické osoby. Máme za to, že na dítě, nad kterým je nařízena ústavní výchova nemohou být vypláceny dávky pěstounské péče a uzavírána dohoda o výkonu pěstounské péče.

Odpověď MPSV

S negativním závěrem nelze souhlasit. Podmínky pro posouzení péče jako důvodné tu mohou být ve smyslu § 16a odst. 4 dány, neboť rodiče asi zřejmě opravdu nemohou o dítě pečovat, nejde zřejmě ani o zneužití práva ani tu není nepoctivý úmysl, naopak. Lze zřejmě posuzovat pouze hypotézu, uvedenou v písm. b), totiž, že o péči o dítě bylo dříve rozhodnuto a nedošlo přitom od doby takového rozhodnutí k podstatné změně poměrů. Rozhodnutí o svěřeni dítěte do ústavní péče je pouze jinou formou péče o dítě, nemá nějakou jinou, odlišnou „vnitřní“ kvalitu od ostatních forem rozhodnutí o péči, počínajíc svěřením dítěte do péče rodičů. Ke změně poměrů došlo již tím, že se ukazuje, že o dítě pravděpodobně mohou pečovat jiné osoby, které v době předchozího rozhodnutí nebyly známy. Osobní péče má přitom přednost podle zákona před péčí v ústavu. Jde tedy patrně o podstatnou změnu poměrů dítěte od doby rozhodnutí o ústavní výchově.

Ust. § 2a písm. c) body 2. a 3. vyžadují „osobní péči o dítě“, nikoli osobní péči, která by nutně měla být charakterizována jako „dlouhodobá“ či dokonce „trvalá“, jak toto adjektivum zmiňuje § 16a v odst. 1 pro účely posouzení nezbytnosti přijetí nějakého opatření sociálně-právní ochrany ze strany OSPOD. Jde o to, zda žadatel o dítě pouze „osobně pečuje“, a to „v průběhu řízení o svěřeni dítěte do její... péče“. V daném případě nejde o protiprávní zadržení dítěte zájemcem o náhradní péči, neboť o dítě osobně pečuje se souhlasem (§ 881 obč. zák.) osoby, která je oprávněná takový souhlas na místě zákonného zástupce dát (ředitel ústavu; § 23 odst. 1 písm. a/ zák. č. 109/2002 Sb., a to včetně v daném případě nezbytného závazného stanoviska OSPOD podle § 31 zák. č. 359/1999 Sb.). Ostatní výše zmíněné vylučující podmínky, vztahující se k „důvodnosti“ péče, tu patrně nejsou dány, jak již bylo uvedeno.

Nelze současně ani z fiskálních důvodů říci, že „na dítě, nad kterým nařízena ústavní výchova nemohou být vypláceny dávky pěstounské péče a uzavírána dohoda o výkonu pěstounské péče“. A to proto, že po dobu osobní péče mimo ústav dítěti nepřisluší plné přímé zaopatření podle § 2 odst. 7 a 9 zák. č. 109/2002 Sb., a to ani v jakémkoli minimálním rozsahu (např. jen ošacení či jízdného do sídla školy apod.). Dítěti za dobu pobytu mimo ústav dokonce nenáleží ani kapesné, což vyplývá z ust. § 31 odst. 1 cit. zák. (*dětem..., kterým se poskytuje plné přímé zaopatření, náleží kapesné*). To vše proto, že podle § 2 odst. 8 cit. zák. *v době, kdy je pobyt v zařízení přerušen podle § 23 odst. 1 písm. a)...*, poskytují dítěti *plné přímé zaopatření osoby, u nichž dítě pobývá*. Náklady na takové plné přímé zaopatření pak ústavní

zařízení samozřejmě osobám, které o dítě osobně pečují, ani nijak nerefunduje či, byť alespoň částečně, nehradí. Pokud z důvodu osobní péče o dítě, o které po právu osobně pečují zájemci o náhradní péči v průběhu řízení o svěřeni dítěte do jejich péče, by byly poskytovány dávky pěstounské péče, neznamenalo by to proto nehospodárné duplicitní poskytování veřejného zaopatření tomuto dítěti, neboť jak bylo výše uvedeno, veřejné zaopatření v rozsahu plného přímého zaopatření v rámci školského zaopatření tohoto dítěte se v případě jeho pobytu mimo ústav v plném rozsahu pozastavuje a neposkytuje se vůbec, a to ani v jakkoli minimálním rozsahu. Nejenže tak zaopatření dítěte ve formě dávek pěstounské péče se jeví jako nikoli nehospodárné, ale naopak jako hospodárné, spravedlivé i účelné.